

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII

AUTORITATE DE STAT AUTONOMĂ

HOTĂRÂREA NR. 58
din data de 19.02.2025

Dosar nr. 944/2022

Petiția nr. 9350/29.12.2022

Petent:

Părți reclamate: Compania Națională de Transporturi Aeriene Române Tarom SA

Obiect: se reclamă refuzul oferirii de asistență la îmbarcarea la un zbor intern (lași-București) și refuzul de a i se restitui complet valoarea biletelor achiziționate, cât și interdicția de a călători singur cu aeronavele care permit călătoria persoanelor dependente de un scaun cu rotile.

I. Numele, domiciliul sau reședința părților

Numele, domiciliul, reședința sau sediul petentului

1.

Numele, domiciliul, reședința sau sediul reclamaților

2. Compania Națională de Transporturi Aeriene Române Tarom SA cu sediul în Otopeni, Calea Bucureștilor nr. 224F, Aeroportul Internațional Henri Coandă, jud. Ilfov

II. Procedura de citare

3. În temeiul art. 20 alin. (4) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a îndeplinit procedura de citare a părților.

4. Prin adresele înregistrate sub nr. 549/25.01.2023 au fost citate părțile, pentru termenul stabilit de Consiliu în data de 07.02.2023.

5. Procedură legal îndeplinită.

6. La data audierii părțile legal citate, au fost absente.

7. Petentul a depus note scrise înregistrate sub nr. 918/07.02.2023 iar partea reclamată a depus punct de vedere prin adresa înregistrată sub nr. 921/07.02.2023. Înscrierile au fost comunicate părților prin adresa înregistrată sub nr. 1722/03.03.2023.

8. Prin adresa înregistrată sub nr. 2528/30.03.2023 petentului i se recomunică prin e-mail punctul de vedere și înscrisurile depuse la dosar de către partea reclamată, înregistrate sub nr. 921/07.02.2023, deoarece plicul cu documente a fost returnat ca urmare a neridicării acestuia de către petent de la oficiul poștal de care aparține, după "avizare și reavizare" în data de 10, respectiv 13 martie 2023. Petentul confirmă primirea.
9. Prin e-mail-ul înregistrat sub nr. 313/20.01.2025, petentul solicită clarificări privind dosarul aflat pe rolul instituției. Se răspunde solicitării via e-mail.
10. Prin adresa înregistrată sub nr. 1006/13.02.2025, Administrația Prezidențială redirecționează potrivit competențelor, un mesaj sosit pe adresa de poștă electronică a instituției din partea petentului. Se răspunde petentului via e-mail, iar Administrației Prezidențiale prin adresa înregistrată sub nr. 1006/17.02.2025.

III. Susținerile părților

Susținerile petentului

11. Prin petiția înregistrată sub nr. 9350/29.12.2022 petentul reclamă refuzul părții reclamate refuzul de a i se acorda asistență la îmbarcarea la un zbor intern (lași-București), refuzul de a i se restitui contravaloarea biletelor achiziționate, precum și interdicția de a călători singur cu aeronavele care permit călătoria persoanelor dependente de un scaun cu roțile.
12. Petentul susține că refuzul de a i se oferi asistență la îmbarcare se datorează faptului ca aeronavele ATR-72 nu sunt echipate pentru îmbarcarea persoanelor care nu se pot deplasa fără un scaun cu roțile, culoarul dintre scaunele aeronavei fiind unul prea îngust.
13. De asemenea, refuzul de a i se restitui complet contravaloarea biletelor achiziționate, a fost argumentat de reprezentanții companiei Tarom ca fiind alegerea sa de a renunța la călătorie, astfel că petentul nu ar mai beneficia decât de o restituire parțială. Petentul menționează că nu a renunțat la călătorie, ci compania Tarom l-a înștiințat că nu îi asigură îmbarcarea.
14. Mai mult, compania aeriană Tarom îi interzice călătoria de unul singur pe aeronavele care sunt compatibile cu îmbarcarea acestuia în scaun cu roțile (Airbus și Boeing) și îl obligă să călătorească cu însoțitor, condiție care nu există în cadrul altor companii aeriene și care reprezintă o altă faptă discriminatorie și o insultă la adresa independenței și autonomiei sale.
15. Petentul susține că în conformitate cu prevederile de Regulamentului (CE) nr. 1107/2006 al Parlamentului European și al Consiliului privind drepturile persoanelor cu handicap și persoanele cu mobilitate redusă, pe durata călătoriei pe calea aerului *"persoanele cu handicap și persoanele cu mobilitate redusă, cauzată de un handicap, vârstă sau orice alt factor, ar trebui să beneficieze de condiții de transport aerian comparabile cu cele ale celorlalți cetățeni. Persoanele cu handicap și persoanele cu mobilitate redusă au același drept ca toți ceilalți cetățeni la libera circulație, libertatea de alegere și tratament nediscriminatoriu"*.
16. În susținere depune înscrisuri constând în: corespondență e-mail între petent și un reprezentant al companiei aeriene Tarom, documente care dovedesc achiziția biletelor, răspunsul ANPD în legătură cu o situație similară întâmpinată de petent cu compania aeriană FlyDubai.

17. Prin notele scrise înregistrate sub nr. 918/07.02.2023, petentul precizează că în data de 15.12.2022 a achiziționat biletele de avion din rezervarea MD65AY pentru ruta Iași-București din data de 09.01.2023, zbor RO702 și ruta București-Iași din data 11.01.2023, zbor RO709. În aceeași zi, când a solicitat asistență la îmbarcare (WCHC) a unui reprezentat al companiei Tarom, petentul arată că a fost refuzat. De asemenea i-a fost refuzată și rambursarea integrală a valorii biletelor sau schimbarea cu niște zboruri compatibile.

18. În data de 28.12.2022 a fost informat de un reprezentat al companiei aeriene Tarom de la biroul din incinta Aeroportului Iași, ca pentru zborurile cu aeronave compatibile (Airbus și Boeing) îi este permisă călătoria, însă doar însoțit de o altă persoană. Această politică discriminatorie a întâlnit-o doar la compania aeriană Tarom, petentul arătând că toate celelalte companii aeriene care operează pe teritoriul Uniunii Europene i-au permis călătoria de unul singur.

19. În data de 29.12.2022 a achiziționat alte bilete de avion pentru aceleași zile și pe aceeași rută. Fiind obligat să călătorească însoțit de un alt pasager, a convins un coleg de serviciu să își schimbe rezervarea pentru a fi la aceleași ore cu rezervarea sa. Acest lucru a cauzat costuri suplimentare din partea lui.

20. În susținere depune înscrisuri constând în: decizie contestare certificat de încadrare în grad de handicap eliberat de Comisia de Evaluare a Persoanelor Adulte cu Handicap Iași, asigurare de călătorie, corespondență petent și reprezentant al companiei aeriene Tarom, documente care dovedesc achiziția biletelor, formular pentru solicitarea de asistență scaun cu roțile, răspuns ANPD în legătură cu o situație similară întâmpinată de petent cu compania aeriană FlyDubai.

Susținerile părții reclamate

21. Prin punctul de vedere înregistrat sub nr. 921/07.02.2023, partea reclamată precizează că C.N.T.A.R. TAROM S.A. promovează o politică de respectare a drepturilor persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă pe durata călătoriei la bordul aeronavelor TAROM. Prin urmare, persoanele cu handicap și persoanele cu mobilitate redusă sunt acceptate pentru transport în aeronavele TAROM și nu li se refuză îmbarcarea din cauza handicapului sau lipsei de mobilitate, cu excepția situațiilor care ar putea pune în pericol siguranța pasagerilor sau a zborului.

22. TAROM pune la dispoziția publicului, pe website-ul său, secțiunea „*Informații pasageri*”, subsecțiunea „*Persoane cu Dizabilități / Mobilitate redusă*”, informații cu privire la drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă, respectiv informații privind normele de siguranță pe care le aplică în cazul transportului persoanelor cu handicap sau al persoanelor cu mobilitate redusă, precum și toate restricțiile privind transportul acestora sau al echipamentului de mobilitate, ținând cont de dimensiunile aeronavei. În momentul rezervării călătoriei pe website-ul TAROM, pasagerilor li se solicită bifarea căsuței „*Voi avea nevoie de asistență specială*”.

23. În ceea ce privește situația petentului, se precizează că dimensiunile ușilor și ale coridoarelor aeronavei de tip ATR, folosită de către TAROM, în principal, pentru efectuarea zborurilor interne, fac imposibile îmbarcarea sau transportul unor persoane cu mobilitate redusă fizic care se deplasează în scaune cu roțile, aspect care este adus la

cunoștința tuturor pasagerilor pe website-ul C.N.T.A.R. TAROM S.A. - <https://www.tarom.ro/informatii-pasageri/despre-calatorie/persoane-cu-dizabilitati/> .

24. În conformitate cu dispozițiile art. 4 - *Derogări, condiții speciale și informații*, alin. (1), lit. (b) din Regulamentul (CE) nr. 1107/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 5 iulie 2006 privind drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă pe durata călătoriei pe calea aerului, orice transportator aerian (deci inclusiv TAROM) poate refuza, pe motive de handicap sau mobilitate redusă, să accepte rezervarea sau îmbarcarea unei persoane cu handicap sau a unei persoane cu mobilitate redusă: **„dacă dimensiunile aeronavei sau ale ușilor acesteia fac, îmbarcarea sau transportul respectivei persoane cu handicap sau persoanei cu mobilitate redusă fizic. imposibile.”**

25. În privința dreptului la restituirea integrală a contravalorii biletului de călătorie, partea reclamată susține că petentului i s-a rambursat în data de 15.12.2022 suma în cuantum de 87,03 EUR, iar în data de 06.02.2023 i s-a rambursat diferența până la suma de 145,53 EUR, astfel că i s-a restituit suma plătită în integralitate (se atașează dovada plății).

26. Cu privire la afirmația petentului potrivit căreia „compania aeriană Tarom îmi interzice călătoria de unul singur pe aeronavele care sunt compatibile cu îmbarcarea mea cu scaun cu rotile (Airbus și Boeing) și mă obligă să călătoresc cu însoțitor, condiție care nu există în cadrul altor companii aeriene”, partea reclamată învederează faptul că potrivit dispozițiilor art. 4 - *Derogări, condiții speciale și informații*, alin. (2) din Regulamentul (CE) nr. 1107/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 5 iulie 2006 privind drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă pe durata călătoriei pe calea aerului, partea reclamată arată faptul că un transportator aerian poate solicita ca o persoană cu handicap sau o persoană cu mobilitate redusă să fie însoțită de o altă persoană care este capabilă să ofere asistența necesară persoanei respective, pentru a se supune cerințelor de siguranță aplicabile stabilite de legislația internațională, comunitară sau internă. Or. având în vedere că rolul echipajelor de cabină este acela de a asigura siguranța și confortul tuturor pasagerilor, fiecare însoțitor de bord având în aria sa de responsabilitate maximum 50 de pasageri, un singur membru al echipajului de cabină nu pot asigura asistența necesară doar unui singur pasager cu nevoi speciale, cu atât mai puțin în situația în care s-ar impune evacuarea imediată a aeronavei. Acesta este raționamentul pentru care se solicită însoțirea unei persoane cu handicap sau a unei persoane cu mobilitate redusă de către o altă persoană, iar TAROM nu este singura companie care impune astfel de reguli, cei de LUFTHANSA¹, KLM² și AIR FRANCE³ având aceleași reguli.

27. În susținere depune înscrisuri constând în: print screen informații specifice de călătorie site TAROM, dovada rambursării în integralitate a contravalorii biletelor de avion.

¹ <https://www.lufthansa.com/ar/en/passengers-using-wheelchairs> ;

² <https://www.klm.ro/information/assistance-health/mobility-assistance> ;

³ <https://www.airfrance.ro/information/passagers/acheter-billet-avion-pmr-autres-handicaps/pmr-accompagnateur> .

V. Cadrul legal aplicabil

28. Prevederile legislative relevante în prezenta cauză sunt următoarele:

Constituția României

Art. 1 - Statul roman

„(3) România este stat de drept, democratic și social în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate.”

Art. 4 - Unitatea poporului și egalitatea între cetățeni

„(2) România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială. ”

Art. 15 - Universalitatea

„(1) Cetățenii beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea.”

Art. 16 – Egalitatea în drepturi

„(1) Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări.

(2) Nimeni nu este mai presus de lege.

(3) Funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară. Statul român garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea acestor funcții și demnități.

(4) În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii Uniunii care îndeplinesc cerințele legii organice au dreptul de a alege și de a fi aleși în autoritățile administrației publice locale.”

Art. 20 - Tratatul internațional privind drepturile omului

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.”

Art. 53 - Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) Exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor; desfășurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav. (2) Restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o

societate democratică. Măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății.”

O.G 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată

Art. 2

„(1) În prezenta ordonanță, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex sau orientare sexuală, apartenență la o categorie defavorizată sau orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea sau înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.”

Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale

Art. 14 Interzicerea discriminării

„Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.”

Art. 17 Interzicerea abuzului de drept

„Nici o dispoziție din prezenta convenție nu poate fi interpretată ca implicând, pentru un stat, un grup, sau un individ, un drept oarecare de a desfășura o activitate sau de a îndeplini un act ce urmărește distrugerea drepturilor sau a libertăților recunoscute de prezenta convenție sau de a aduce limitări mai ample acestor drepturi și libertăți decât acelea prevăzute de aceasta convenție.”

REGULAMENTUL (CE) NR. 1107/2006 AL PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI AL CONSILIULUI din 5 iulie 2006 privind drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă pe durata călătoriei pe calea aerului

Art. 4 - Derogări, condiții speciale și informații

”(1) Fără a aduce atingere dispozițiilor articolului 3, un transportator aerian, agentul acestuia sau un operator de turism poate refuza, pe motive de handicap sau mobilitate redusă, să accepte rezervarea sau îmbarcarea unei persoane cu handicap sau a unei persoane cu mobilitate redusă:

(a) pentru a se supune cerințelor de siguranță aplicabile stabilite de legislația internațională, comunitară sau internă sau pentru a se supune cerințelor de siguranță stabilite de autoritatea care a eliberat certificatul de operare în domeniul transportului aerian transportatorului aerian respectiv;

(b) dacă dimensiunile aeronavei sau ale ușilor acesteia fac îmbarcarea sau transportul respectivei persoane cu handicap sau persoanei cu mobilitate redusă fizic imposibile.

În cazul refuzului de a accepta rezervarea pe motivele menționate la literele (a) sau (b) de la primul paragraf, transportatorul aerian, agentul acestuia sau operatorul de turism depun toate eforturile pentru a propune o alternativă acceptabilă persoanei respective. Fiecare persoană cu handicap sau persoană cu mobilitate redusă căreia i-a fost refuzată îmbarcarea pe motivul handicapului sau al mobilității reduse și fiecare persoană care însoțește respectiva persoană în conformitate cu alineatul (2) al prezentului articol are dreptul la restituire sau re-rutare, în conformitate cu articolul 8 din Regulamentul (CE) nr. 261/2004. Dreptul la alegerea unui zbor de întoarcere sau re-rutare este condiționat de respectarea tuturor cerințelor de siguranță.

(2) Cu respectarea aceluiași condiții menționate la alineatul (1) primul paragraf litera (a), un transportator aerian sau agentul acestuia sau un operator de turism poate solicita ca persoana cu handicap sau persoana cu mobilitate redusă să fie însoțită de o altă persoană care este capabilă să ofere asistența necesară persoanei respective.”

VI. Motivele de fapt și de drept

29. În fapt, Colegiul Director reține că petentul reclamă faptul că, i s-a refuzat asistența de specialitate la îmbarcarea la un zbor intern, pe ruta Iași – București, fiindu-i totodată refuzată restituirea completă a contravalorii biletelor de călătorie achiziționate, dar și interdicția de a călători singur cu aeronavele care permit călătoria persoanelor dependente de un scaun cu rotile.

30. Coroborat actului normativ care reglementează prevenirea și combaterea tuturor formelor de discriminare precum și atribuțiile și domeniul de activitate al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, Colegiul trebuie să analizeze în ce măsură obiectul petiției este de natură să cadă sub incidența prevederilor O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare republicată. Astfel, Colegiul analizează în ce măsură obiectul unei petiții întrunește, în prima instanță, elementele art. 2 al O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, cuprins în Capitolul I Principii și definiții al Ordonanței și subsecvent, elementele faptelor prevăzute și sancționate contravențional în Capitolul II Dispoziții Speciale, Secțiunea I-VI din Ordonanță. În măsura în care se reține întrunirea elementelor discriminării, așa cum este definită în art. 2, comportamentul în speță atrage răspunderea contravențională, după caz, în condițiile în care sunt întrunite elementele constitutive ale faptelor contravenționale prevăzute și sancționate de O.G. nr. 137/2000.

31. Potrivit O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, prin discriminare se înțelege acel tratament diferențiat ce are la bază un criteriu, dintre cele prevăzute în lege, și care are drept scop sau efect un tratament injust raportat la o speță dată.

32. Colegiul director analizează dacă în cazul semnalat de către petent se întrunesc condițiile pentru existența unei fapte de discriminare.

33. Pentru ca o faptă să fie calificată discriminatorie trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

a) existența unui tratament diferențiat a unor situații analoage sau omiterea de a trata în mod diferit situații diferite, necomparabile;

b) existența unui criteriu de discriminare conform art. 2 alin. (1) din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată;

c) tratamentul să aibă drept scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a unui drept recunoscut de lege.

34. În conformitate cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) în domeniu, diferența de tratament devine discriminare atunci când se induc distincții între situații analoage și comparabile fără ca acestea să se bazeze pe o justificare rezonabilă și obiectivă. Instanța europeană a decis în mod constant, pentru ca o asemenea încălcare să se producă „trebuie stabilit că persoane plasate în situații analoage sau comparabile, în materie, beneficiază de un tratament preferențial și că această distincție nu-și găsește nici o justificare obiectivă sau rezonabilă”. CEDO a apreciat prin jurisprudența sa, că statele contractante dispun de o anumită marjă de apreciere pentru a determina dacă și în ce măsură diferențele între situații analoage sau comparabile sunt de natură să justifice distincțiile de tratament juridic aplicate (ex.: Fredin împotriva Suediei, 18 februarie 1991; Hoffman împotriva Austriei, 23 iunie 1993, Spadea și Scalabrino împotriva Italiei, 28 septembrie 1995, Stubbings și alții împotriva Regatului Unit, 22 octombrie 1996).

35. O faptă poate fi considerată discriminatorie dacă *atinge un drept*, oricare dintre cele garantate de tratatele internaționale ratificate de România sau cele prevăzute de legislația națională (O.G. nr. 137/2000, art. 1 alin. 2: „*Principiul egalității între cetățeni, al excluderii privilegiilor și discriminării sunt garantate în special în exercitarea următoarelor drepturi: [...]*”, art. 2 alin. 1: [...] „*restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege [...]*”; **Protocolul 12**, art. 1 alin. 1: „*Exercitarea oricărui drept prevăzut de lege [...]*”.

36. Sub aspectul incidenței prevederilor art. 2 din O.G. nr. 137/2000, republicată, relativ la definiția discriminării, Colegiul director precizează că în situația persoanelor tratate diferit, tratamentul în speță trebuie să fie corelat cu apartenența lor la unul dintre criteriile prevăzute în textul de lege, respectiv art. 2 alin. (1) din O.G. nr. 137/2000, republicată. Un aspect definitoriu al discriminării îl constituie faptul că diferența de tratament este bazată pe o caracteristică, respectiv un criteriu interzis.

37. Ca atare, tratamentul aplicat trebuie să fie diferit de cel care a fost sau ar fi aplicabil unei persoane dintr-un grup relevant în circumstanțe similare sau comparabile. Ori, discriminarea directă presupune atingerea adusă beneficiului unui drept al persoanei discriminate tocmai în baza apartenenței acesteia la un grup (de exemplu, origine rasială sau etnică, religie etc.) sau al unei caracteristici individuale (dizabilitate, gen, vârstă, boală cronică etc.). Din acest punct de vedere, discriminarea directă presupune o legătură de cauzalitate identificabilă între actul sau faptul diferențierii și apartenența la una dintre caracteristicile sau la unul dintre criteriile cuprinse în norma juridică și individualizate în cazul persoanei care este supusă discriminării. Această legătură de cauzalitate reiese din definiția cuprinsă în art. 2 al Ordonanței 137/2000, în particular, prin utilizarea sintagmei „pe bază de”, dispunând că prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință „pe bază de (...)”. Legătura de cauzalitate presupune

considerarea motivului sau a motivelor care au stat la baza actelor aplicate în cauzele de discriminare (tratamentul diferențiat) și impun a analiza dacă un criteriu interzis (origine rasială sau etnică, vârstă, dizabilitate, sex, religie, convingeri etc.) invocat de petent constituie un factor relevant sau determinant în acțiunea sau inacțiunea imputată părții reclamate.

38. Reținând în coroborare cu aceste aspecte definiția discriminării, astfel cum este reglementată de articolul 2 alin. (1) din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, Colegiul director se raportează la modul în care sunt întrunite cumulativ elementele constitutive ale art. 2 din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată. Pentru a ne situa în domeniul de aplicare al art. 2, alin. (1) deosebirea, excluderea, restricția sau preferința trebuie să aibă la bază unul dintre criteriile prevăzute de către art. 2, alin. (1), și trebuie să se refere la persoane aflate în situații comparabile, dar care sunt tratate în mod diferit datorită apartenenței lor la una dintre categoriile prevăzute în textul de lege menționat anterior. Așa cum reiese din motivația invocată anterior, pentru a ne găsi în situația unei fapte de discriminare trebuie să avem două situații comparabile la care tratamentul aplicat să fi fost diferit. Subsecvent, tratamentul diferențiat trebuie să urmărească sau să aibă ca efect restrângerea ori înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale ori a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.

39. Un aspect definitoriu al discriminării îl constituie faptul că diferența de tratament este bazată pe o caracteristică, respectiv un criteriu interzis. Ca atare, tratamentul aplicat trebuie să fie diferit de cel care a fost sau ar fi aplicabil unei persoane dintr-un grup relevant în circumstanțe similare sau comparabile.

40. Criteriile enumerate de O.G. nr. 137/2000 sunt doar ilustrative, nu exhaustive, precizând „sau oricare alt criteriu”, însă aceste criterii, conform cazuisticii CEDO, trebuie să reprezinte caracteristici personale pe baza cărora persoane sau grupuri de persoane pot fi deosebite unele de altele (*Kjeldsen, Busk Madsen și Pedersen împotriva Danemarcei*, 7 decembrie 1976, §56). „Art. 14 nu protejează împotriva oricărui tratament diferențiat ci doar împotriva acelor care se bazează pe o caracteristică identificabilă, obiectivă sau personală ori pe «statut», pe baza cărora o persoană sau un grup de persoane se diferențiază între ele” (*Clift împotriva Regatului Unit*, 13 iulie 2010, §55), menționând că noțiunea „orice altă situație” trebuie să se interpreteze cât mai larg posibil (*Clift împotriva Regatului Unit*, 13 iulie 2010, §56-61), cu atât mai larg cu cât dreptul atins este considerat a fi mai important (*Clift împotriva Regatului Unit*, 13 iulie 2010, §62).

41. Chiar și în ipoteza în care criteriul invocat ar putea fi încadrat în categoria “orice alt criteriu”, acesta trebuie să reprezinte o caracteristică specifică a persoanei care se consideră discriminată, caracteristică care să aibă un caracter inalterabil (ex. gen, culoarea pielii, vârsta, dizabilitatea, boală cronică etc.) și deci care nu poate fi schimbată prin voința individului, sau care să aibă un caracter identitar, care să fie parte a identității individului (ex. religie, convingeri, etc.), într-un mod similar criteriilor protejate de lege.

42. Prin raportare la cele menționate la punctul anterior, Colegiul director reiterează faptul că inclusiv Convenția Europeană a Drepturilor Omului, prin art. 14, nu protejează împotriva oricărui tratament diferențiat, ci doar împotriva acelora care se bazează pe o caracteristică identificabilă, obiectivă sau personală ori pe „statut”, pe baza cărora o persoană sau un grup de persoane se diferențiază între ele. (CEDO, hot. Clift c. Regatului Unit, 13 iulie 2010, §55).

43. Astfel, o faptă poate fi considerată discriminatorie, dacă aduce atingere unui drept, oricare dintre cele prevăzute și garantate de tratatele internaționale ratificate de România sau cele prevăzute de legislația națională, după cum dispune și O.G. nr.137/2000, care la art.1 alin. (2) prevede că ”Principiul egalității între cetățeni, al excluderii privilegiilor și discriminării, sunt garantate în special în exercitarea următoarelor drepturi: (...) art. 2 alin. 1(...) restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, (...)”, precum și Protocolul nr.12 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, art.1 alin.1 ”Exercitarea oricărui drept prevăzut de lege, (...)”.

44. În speța de față, Colegiul director reține criteriul precizat de petent, ca fiind cel al dizabilității, acesta având grad de handicap grav, deficiență funcțională gravă permanentă (cu asistent personal).

45. În privința aspectelor sesizate, Colegiul director reține că este chemat să se pronunțe cu privire la aspecte ce vizează un posibil comportament discriminatoriu din partea companiei TAROM, prin refuzul de a se oferi asistență la îmbarcare, refuzul de a i se restitui contravaloarea biletelor achiziționate și interzicerea călătoriei fără însoțitor, identificându-se astfel mai multe capete de cerere.

46. De asemenea, Colegiul director reține că în materia nediscriminării sarcina probei este împărțită între petent și reclamat, în sensul că petentului îi revine sarcina să dovedească existența unor fapte care permit a se presupune existența unei discriminări, iar părții reclamate îi revine sarcina de a demonta prezumția de discriminare, în caz contrar urmând să răspundă pentru săvârșirea faptei de discriminare.

47. Totodată, potrivit art. 4 din Directiva Consiliului 97/80/CE: „Statele membre trebuie să ia măsurile necesare, în conformitate cu sistemele lor juridice naționale, pentru ca în cazurile în care persoanele care se consideră lezate datorită faptului că nu li s-a aplicat principiul tratamentului egal probează, în fața unei instanțe sau a unei autorități competente, fapte pe baza cărora se poate presupune existența unei discriminări directe sau indirecte, să fie obligația reclamatului să probeze că nu a existat o încălcare a principiului tratamentului egal.”

48. În cauza S. Coleman v. Attridge Law, Steve Law și în cauza Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding v. Firma Feryin NV, Curtea Europeană de Justiție a statuat că aceleași reguli privind sarcina probei se aplică și hărțuirii, de vreme ce aceasta reprezintă o formă de discriminare. Curtea Europeană de Justiție a arătat că, potrivit principiului inversării sarcinii probei, revine reclamantului sarcina de a stabili, în fața instanței naționale, o situație de fapt care să permită prezumția existenței unei discriminări directe pe baza unuia dintre criteriile interzise (*n.n. în cauza Coleman o discriminare pe criteriul de dizabilitate, în cauza Centrum o discriminare pe criteriu de origine rasială sau etnică*). Adaptarea normelor privind sarcina probei se impune de

îndată ce există o prezumție de discriminare. În cazul în care reclamantul ar stabili o situație de fapt care să permită prezumția existenței unei discriminări directe împotriva sa, punerea efectivă în aplicare a principiului egalității de tratament ar impune atunci ca sarcina probei să revină părților din acțiunea principală, care ar trebui să dovedească că nu a avut loc o încălcare a principiului menționat. În acest context, părțile menționate ar putea contesta existența unei astfel de încălcări, stabilind prin orice mijloc legal, în special că tratamentul aplicat este justificat de factori obiectivi și străini de orice discriminare pe unul din motivele interzise (*a se vedea Curtea Europeană de Justiție, cauza S. Coleman, ECJ, C-303/06, hotărârea din 17 iulie 2008, cauza Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding v. Firma Feryn NV, C-54/07, hotărârea din 10 iulie 2008*).

49. Împărțirea sarcinii probei este un principiu aplicat ferm în domeniul discriminării de Curtea Europeană de Justiție (ex.: Vasiliki Nikoloudi împotriva Organismos Tilepikoinonion Ellados AE, 10 martie 2005, Regina împotriva Secretary of State for Employment, ex parte Nicole Seymour-Smith și Laura Perez, 9 februarie 1999, B. F. Cadman împotriva Health & Safety Executive, 3 octombrie 2006, Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding împotriva Feryn NV, 10 iulie 2008, Jämställdhetsombudsmannen împotriva Örebro läns landsting, 30 martie 2000). Acest principiu este aplicat și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului: *„În această materie [a discriminării] se aplică inversarea sarcinii probei, astfel dacă un applicant arată existența unui tratament diferențiat, Guvernul are obligația de a demonstra că această diferențiere de tratament este justificat obiectiv”* (D.H. și alții împotriva Cehiei, 13 noiembrie 2007, Sampanis și alții împotriva Greciei, 5 iunie 2008); *„privind existența elementelor susceptibile de a constitui probe pentru a transfera sarcina probei către stat, nu există impedimente procedurale în a admite probe sau formule predefinite aplicabile în aprecierea acestora; o astfel de concluzie este sprijinită de evaluarea liberă a probelor, inclusiv un astfel de raționament decurge din faptele și observațiile părților contractante; probele pot decurge din coexistența a unor indicii ori prezumții suficient de puternice, precise și concordante; în plus, nivelul convingerii necesare pentru a ajunge la o concluzie particulară și, referitor la acesta, privind distribuirea sarcinii probei este legat intrinsec de specificitatea faptelor, natura susținerilor și dreptului invocat”* (D.H. și alții împotriva Cehiei, 13 noiembrie 2007, Sampanis și alții împotriva Greciei, 5 iunie 2008).

50. În conformitate cu prevederile tezei a II a art. 20 alin. (6) din O.G. nr.137/2000 republicată, Colegiul director constată că partea reclamată întoarce sarcina probei, în sensul în care infirmă acuzațiile petentului și oferă o justificare obiectivă pentru acțiunile și inacțiunile sale.

51. Examinând conținutul petiției, Colegiul director reține că petentul a achiziționat biletele de avion în data de 15.12.2022, pentru ruta Iași-București în data de 09.01.2023 cu zbor RO702 și ruta București-Iași din data 11.01.2023 cu zbor RO709. În aceeași zi, acesta a solicitat asistență la îmbarcare (WCHC) unui reprezentat al companiei Tarom, dar cererea i-a fost refuzată.

52. Cu privire la acest prim capăt de cerere, examinând susținerile părții reclamate, Colegiul director reține că persoanele cu handicap și persoanele cu mobilitate redusă sunt acceptate la transport pe aeronavele TAROM și nu li se refuză îmbarcarea din cauza

handicapului sau lipsei de mobilitate, cu excepția situațiilor care ar putea pune în pericol siguranța pasagerilor sau a zborului, ori dacă dimensiunile ușilor și ale coridoarelor aeronavei de tip ATR, folosită de către TAROM, în principal, pentru efectuarea zborurilor interne, fac imposibile îmbarcarea sau transportul unor persoane cu mobilitate redusă fizic care se deplasează în scaune cu roțile, aspect care este adus la cunoștința tuturor pasagerilor pe website-ul C.N.T.A.R. TAROM S.A.⁴.

53. Colegiul director ia act și de faptul că pe website-ul TAROM, la secțiunea „*Informații pasageri*”, subsecțiunea „*Persoane cu Dizabilități / Mobilitate redusă*”, se găsesc informații cu privire la drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă, la normele de siguranță pe care le aplică în cazul transportului persoanelor cu handicap sau al persoanelor cu mobilitate redusă, precum și toate restricțiile privind transportul acestora sau al echipamentului de mobilitate, rezultate din dimensiunile aeronavei. De aceea, în momentul rezervării călătoriei pe website-ul TAROM, pasagerilor persoane cu handicap sau persoane cu mobilitate redusă li se solicită bifarea căsuței „*Voi avea nevoie de asistență specială*”. La achiziționarea biletelor în data de 15.12.2022 petentul nu a bifat acea căsuță, în consecință partea reclamată nu avea cunoștință despre faptul că acesta este o persoană cu handicap sau o persoană cu mobilitate redusă care ar necesita asistență la îmbarcare.

54. Raportat la situația petentului, Colegiul director reține că în conformitate cu dispozițiile art. 4 - *Derogări, condiții speciale și informații*, alin. (1), lit. (b) din Regulamentul (CE) nr. 1107/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 5 iulie 2006 privind drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă pe durata călătoriei pe calea aerului, orice transportator aerian⁵ poate refuza, pe motive de handicap sau mobilitate redusă, să accepte rezervarea sau îmbarcarea unei persoane cu handicap sau a unei persoane cu mobilitate redusă „dacă dimensiunile aeronavei sau ale ușilor acesteia fac îmbarcarea sau transportul respectivei persoane cu handicap sau persoanei cu mobilitate redusă fizic imposibile.”

55. Din ansamblul mijloacelor de probă și a înscrisurilor depuse la dosar, Colegiul director constată că dimensiunile ușilor și a coridoarelor aeronavei de tip ATR, folosită în principal, pentru efectuarea zborurilor interne, fac imposibile îmbarcarea sau transportul unor persoane cu mobilitate redusă fizic care se deplasează în scaune cu roțile, aspect care a dus la refuzul TAROM de a oferi asistență la îmbarcare, măsura fiind justificată obiectiv, fiind respectate prevederile art. 4 alin. (1), lit. (b) din Regulamentul (CE) nr. 1107/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 5 iulie 2006 privind drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă pe durata călătoriei pe calea aerului, astfel că nu se poate reține săvârșirea vreunei fapte de discriminare, potrivit O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată.

56. Raportat la susținerea petentului cu privire la capătul de cerere privind refuzul de restituire a contravalorii integrale a biletelor de avion achiziționate, Colegiul director reține din susținerile părții reclamate petentului i s-a rambursat în data de 15.12.2022 suma în cuantum de 87,03 EUR, iar în data de 06.02.2023 i s-a rambursat diferența, până la suma

⁴ <https://www.tarom.ro/informatii-pasageri/despre-calatorie/persoane-cu-dizabilitati/>

⁵ inclusiv TAROM

de 145,53 EUR, astfel că petentului i-a fost restituită contravaloarea biletelor în integralitate, la dosarul cauzei existând dovezi atât în ceea ce privește plata biletelor cât și rambursarea contravalorii acestora.

57. În raport de aspectele mai sus expuse, Colegiul director constată că rămas fără obiect capătul de cerere vizând restituirea contravalorii biletelor de avion achiziționate.

58. În ceea ce privește al treilea capăt de cerere, respectiv interzicerea călătoriei fără însoțitor, Colegiul director reține că petentul a fost contactat de un reprezentat al companiei aeriene Tarom de la biroul din incinta Aeroportului Iași și a fost informat că pentru zborurile cu aeronave compatibile (Airbus și Boeing) îi este permisă călătoria, dar numai însoțit de o altă persoană. Astfel, în 29.12.2022 petentul a achiziționat bilete de avion pentru ruta Iași-București în data de 09.01.2023 și ruta București-Iași în 11.01.2023 și a convins un coleg de serviciu să îl însoțească, acesta din urmă schimbând rezervarea pentru a fi în aceeași cursă cu petentul.

59. Colegiul director reține că art. 4 alin. (2) din Regulamentul (CE) nr. 1107/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 5 iulie 2006 privind drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă pe durata călătoriei pe calea aerului, prevede că un transportator aerian poate solicita ca o persoană cu handicap sau o persoană cu mobilitate redusă, să fie însoțită de o altă persoană care este capabilă să ofere asistența necesară persoanei respective, pentru a se supune cerințelor de siguranță aplicabile stabilite de legislația internațională, comunitară sau internă, această regulă fiind aplicată și de alte companii aeriene, de exemplu Air France, KLM sau Lufthansa.

60. În consecință, Colegiul director constată că în situația redată nu se poate reține săvârșirea vreunei fapte de discriminare, potrivit O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, măsura luată de către partea reclamată este justificată obiectiv, fiind respectate prevederile art. 4 alin. (2) din Regulamentul (CE) nr. 1107/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 5 iulie 2006 privind drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă pe durata călătoriei pe calea aerului.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (2) din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare republicată, cu unanimitate de voturi a membrilor prezenți la ședință,

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

1. Referitor la capătul de cerere privind refuzul oferirii de asistență la îmbarcarea la un zbor intern, nu se întrunesc elementele constitutive unei fapte de discriminare, conform art. alin. (1) din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată; *măsura este justificată obiectiv*;

2. În ceea ce privește capătul de cerere privind refuzul restituirii contravalorii biletelor de avion achiziționate – *rămas fără obiect*;

3. În ceea ce privește capătul de cerere privind interdicția de a călători singur cu aeronavele care permit călătoria persoanelor dependente de un scaun cu roțile, nu se întrunesc elementele constitutive unei fapte de discriminare, conform art. alin. (1) din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată; *măsura este justificată obiectiv*;
4. O copie a prezentei hotărâri se va comunica părților.

VII. Modalitatea de plată a amenzii

Nu este cazul

VIII. Calea de atac și termenul în care se poate exercita

Prezenta hotărâre poate fi atacată la instanța de contencios administrativ, în termen de 15 zile de la data primirii, potrivit O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare, republicată și Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.

Membrii Colegiului director prezenți la ședință:

ASZTALOS Csaba Ferenc - Membru

BABUȘ Radu - Membru

BĂNICĂ Claudia Cerasela - Membru

DIACONU Adrian - Nicolae - Membru

MOȚA Maria - Membru

OLTEANU Cătălina - Membru

RAIU Cătălin - Valentin - Membru

SĂVULESCU Radu - Cosmin – Membru

Data redactării: 06.06.2025

Redactată și motivată F.L.I.

Notă: prezenta Hotărâre emisă potrivit prevederilor legii și care nu este atacată în termenul legal, potrivit **O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare cu modificările și completările ulterioare, republicată și Legii nr. 554/2000 a contenciosului administrativ**, constituie de drept titlu executoriu.

